

So pa na zemljišu podzemeljski studenci, ki močirni svet delajo, ni nikakor mogoče ga pre narediti za sadjorejo pripravnega, tudi z drénažo se ne dá v tacih okoljstvih nič prisiliti; drevesa na tem svetu ne bojo nikdar zdrave in terpežne.

(Dalje sledi).

Jezikoslovni pogovori.

„Skupnik“ in „skutnik“, oboje med Slovenci.

Ko sim v 64. listu „Novic“ odgovor gosp. Kapelle-ta gosp. Kobetu bral, se mi je prec dozdevalo, da imata v poglavitni reči oba gospoda prav, — da je slišal ti v Semiški okolici in v Ručetni vasi Černomáljske *) fare (pa na dalje od Černomlja proti Semiču) govoriti „skutnik“ (prav po Semiški skjutnik ali skütnik), uni pa v Černomáljski in Metliški okoli nikoli „skutnik“, ampak „skupnik“. Tega sim se res takole prepričal.

Prebravši v 68. listu drugi precej ostri odgovor poprašam — ravno v Metliki prebivaje — berž svojo v Rosavnicah blizo Metlike rojeno mater, je li ji znana beseda „skutnik“. Odgovorila mi je, da ni. „Kaj pa skupnik?“ — „To se zna. Skupnik je odrasčen fant, kterega zakonski ljudjé, ki nimajo svoje dece, za sina vzamejo, mu svoje premoženje dajo in ga oženijo, potem do smerti skup živijo. Majhenemu detetu, ki ga za svoje vzamejo, pravijo rejenc, rejenka.“

Berž potem grem in vprašam zvnaj dekló iz Lešča blizo Metlike doma. Tudi ona ni nič vedila od skutnika, skupnik pa ji je bil dobro znan. Še veliko drugih iz Metliške fare mi je odgovarjalo na moje izpraševanje razločno „skupnik“ ne „skutnik“. Neki kmet iz Slamne vasi mi je kakor mati moja brez mojega nagiba besedo „skupnik“ tako razlagal, ker potem tak fant s tistimi ljudmi skup živi. Kmaló po tem pride v hišo neki kmet iz Dola (tudi blizo Metlike). Tudi njemu ni bila beseda skutnik znana, dobro pa skupnik. Skupnika mi je poterdila tudi neka Černomáljka, od skutnika ni pa, je djala, še nikdar slišala. K sreči so bili pri sosedu zidarji iz Semiča doma. Skočim in poprašam vedičen enega izmed njih: „Brez zamere, ali vam je znana beseda „skutnik“? Semičar molči. — Rekši jo moram po Semiški zaviti, ne mara, da bo potlej vedil, vprašam na dalje: Kaj pa „skütnik“? Semičar odmaje z glavo. Že sim se za g. Kobeta bal. Gavprašam, je li pa že slišal besedo skupnik ali skupnik. Že mož odmaja, kar se mu uteče domača hči (Metličanka), rekoč: Ali ne veste? to je tak fant, ki ga kdo k sebi za sina... A, skütniki, skütniki (in plur. numero), se oglasi zdaj Semičar. — Kakor nalašč prinese kmalo potem neki Cerovčan Semiške fare k nam hrušek na prodaj ponujat. Tudi on ni nič vedil od skupnika, skütniki (spet in plur. num.) so mu pa bili dobro znani. — Gosp. Rabič, kaplan Metliški, mi je pa pravil, da je več ljudjé tudi iz Semiške fare zastran tega vprašal, ki so djali tudi razločno „skupnik“ ne „skutnik“. Gosp. Teran, kaplan fare Podzemeljske, je pisal gosp. Rabiču — pismo sim tudi jaz bral —, takole: „Povsod v naši fari se prav razločno veli „skupnik“, tako tudi v fari Adlešički, nič manj veli i bližnji Horvati (za daljne — piše gosp. Teran — mi ni znano) le skupnik. Tega sim se na lastna ušesa velikrat (posebno 19. junija t. l. na proščenju — žeganju — v Gribljah pri sv. Vidu) prepričal.“

Tudi meni je odgovoril Horvat iz Bobnaric (3/4 ure od Metlike) razločno: „skupnik, ne skutnik“.

Iz tega vidimo, da je res, da je slišal g. Kobe v imenovanih krajih govoriti le skutnik, g. Kapelle pa po Metliški in Černomáljski okolici nikdar drugači kot skupnik, da imata tedaj v tej reči oba prav, in da g. Kapelle-tu ni treba skupnika preklicavati. Čudno je pa, da ni nobeden slišal obojega, ali mogoče je. Ako bi bil mene kdo pred nekoliko dnevi vprašal, sim li že besedo skupnik kterikrat v Metliki slišal, bi bil moral reči, da nisim. Zdej sim jo pa. Iz tega se vidi, da ne smé nihče rabe kake besede v katerem kraju terdovratno tajiti, zato ker je ni ondi on slišal. Popraševati je treba. Vsi ljudjé vse znajo. Veliko je Metličanov, ki niso tudi besede „skupnik“ nikdar čuli. Veliko starih čistoslovenskih besed se je le v posameznih hišah ohranilo.

Vernimo se spet k skupniku in skutniku. Slišali smo, da beli Krajci oboje govoré. Vsak bo menda zdaj vprašal: Ktera beseda je pa bolja? — Po moji misli tista, ktera se nahaja v takem pomenu v staroslovensčini ali v večini drugih narečij slovenskih. Kar se mene tiče, nisim našel ne „skutnika“ ne „skupnika“ ne v staroslovensčini, ne v slovniki slovenskih narečij, kolikor jih imam pri roki. O priliki bom iskal še po drugih bukvalih in popraševal tudi druge Slovence. Prosim, da bi bila volja tudi drugih gospodov, pomagati mi, in da bi hotel, kteri prvi kaj takega najde, tisto sk. vredništvu Novic oznaniti.

Da so (po misli g. Kobeta) morebiti odrasčene nega fanta na skut (na naročje) devali, kakor devajo Poljanci kolenciča (okoli Metlike „nakolence“) nevesti na kolena, to je le morebiti, to ni še dognano. Dognano bi bilo, ako bi kje verjeten popis take navade našli ali verjetno ustno izročilo slišali. — Veliko verjetnejša je izpeljava od „skup“.

Pravdo bi tudi tisti dognal, kdor prvi ktero sploh znano besedo razglasi, v kteri Semičarji namesto p očitno napačno glas t rabijo, ali pa da Metličani v kteri znani besedi namesto t očitno napačno glas p izgovarjajo, kakor nekteri Slovenci glas t z glasom k zamenjevajo, na priliko: knalo, klaka, keden, namesto: žnalo, žlaka, teden itd. Tukaj moram po pravici povedati, da Slovenci Metliške, Černomáljske in Podzemeljske fare (razun malo krajev) vse besede tako razločno izgovarjajo, kakor jih pišemo. Semičarji pa močno zavijajo in soglasnikov prav razločno ne izgovarjajo. Pa brez zamere sicer poštovani sosedje! — Bodi si pa bolja ktera koli, v spisih bo treba skupnikom med serpki (—) pristavljati skutnike, — skutnikom pa skupnike, ako bomo hoteli, da nas bodo vsi Slovenci (ali vsaj vsi beli Krajci) razumeli.

Ne mara pa, da ste res obe besedi enako dobri tudi po jezikoznanskih postavah. Po Miklošičevem „lexic. ling. slov. vet. dialecti“ pomeni namreč skut sinus, fimbria, — skutati *) pa componere (skladati, zlagati, zdevati, skup devati). Pomen zadnjih besed bi se vjemal tudi s pomenom „skupnik“. In tako bi bila zloga med skutniki in skupniki. Toda si ne upam tega še za terdno reči. V nobeni reči se človek tako lahko ne prenagli, kot v izpeljavanju besed. Po daljnem prebiranju in premišljevanju vidi, kako se je zmotil.

Zdaj pa naj tudi povém, zakaj sta Semičarja le v všebroju (in plur. numero) govorila. Zato ker si mislijo skutnika in ženo njegovo, ktera je proti takim starišem ž njim v enaki razmeri. Pravijo: „Zato, ker nima svojih otrok, bo skutnike vzel“. Zakaj ne govoré v takih primerlejih v dvobroju (in duali) bo vedil vsak, kteri se je količkaj s slovensko slovnico pečal.

J. Navratil.

*) Mestu je ime Černomelj. pa pravijo Černomáljski. ne Černomeljski. Pis.

*) u po staroslovenski = oy (ou). Pis.